

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kuulemistilaisuus 9.10.2025

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtion vuoden 2026 talousarviosta. THL:ltä pyydettiin lausuntoa erityisesti talousarviossa esitettyjen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista ja työttömyyden vaikutuksista.

Vuodelle 2026 esitettyjä sosiaaliturvamuutoksia on verrattain vähän ja ne ovat taloudellisilta vaikutuksiltaan keskimäärin pieniä. Esitetty toimeentulotukiuudistus on ehkä keskeisin sosiaaliturvauudistus vuodelle 2026, joten THL:n lausunnossa tarkastellaan sen yhteisvaikutuksia aiempien tällä hallituskaudella toteutettujen sosiaaliturvamuutosten kanssa.

THL on tarkentanut sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutusten arviointimenetelmää kuluvana vuonna. Havaitsimme, että aiemmat arviot sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista ovat selvästi liioitelleet toimeentulotuen suojaavaa vaikutusta. Tämän vuoksi vuosien 2024–2025 sosiaaliturvaleikkaukset iskevät pienituloisiin kotitalouksiin aiempaa arvioitua voimakkaammin. Nyt esitetty toimeentulotukiuudistus heikentää toimeentulotuen suojaavaa vaikutusta edelleen. Kuten aiemmissakin arvioissa, myös päivitetyn analyysin perusteella vuosien 2024–2025 sosiaaliturvamuutokset iskevät erityisesti opiskelijoihin, työttömiin sekä muihin pienituloisiin (ks. liitekuviot 1–3).

Vaikka toimeentulotuki kompensoi monelle osan työttömyysturvan ja asumistuen leikkauksista, valtaosalla toimeentulotuen saajista vuositulot vähenevät selvästi, yli viisi prosenttia.

Taustalla on esitetyn toimeentulotukiuudistuksen lisäksi se, että 1) toimeentulotukea saadaan usein lyhytaikaisesti, jolloin toimeentulotuki kompensoi aiempien vuosien leikkauksia vain osalta kuukausilta, 2) tukea ei aina haeta, vaikka olisi oikeus ja 3) pienituloisilla kotitalouksillakin on varallisuutta, joka estää toimeentulotuen saannin.

On syytä huomioida, että arvioissa ei ole huomioitu velvoitteiden ja sanktioiden muutoksia. Ne kohdistuisivat todennäköisesti samoihin asiakasryhmiin, jotka ovat lähtökohtaisesti pienituloisia ja heikossa työmarkkina-asemassa. Melko vähäisten työllisyysvaikutusten lisäksi muutokset voivat tutkimusten perusteella heikentää hyvinvointia.

Arvioissa ei ole huomioitu vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen eli esimerkiksi muuttamiseen tai työllistymiseen. Tutkimusten perusteella on oletettavaa, että vuosien 2024–2025 muutokset vaikuttavat jonkin verran asumisvalintoihin sekä lisäävät työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä, etenkin jos suhdannetilanne kohenee ja työn kysyntä kasvaa. Toteutuessaan työllisyysvaikutukset lieventävät tässä lausunnossa arvioituja vaikutuksia jonkin verran, mutta ne eivät muuta kuitenkaan sitä, että valtaosalle saajaryhmästä leikkaukset toteutuvat tulojen alenemisina.

Yleisesti ottaen THL katsoo, että menoleikkaukset keskittyvät liikaa samoihin, pienituloisiin ihmisryhmiin lisäten entisestään pienituloisuutta ja köyhyyttä. THL pitää tärkeänä, että julkistaloutta vahvistettaessa säästöjä kohdennettaisiin väestöön laajemmin ja että vahvistamisessa hyödynnettäisiin nykyistä enemmän myös veropoliittisia ratkaisuja.

Pääjohtaja

Mika Salminen

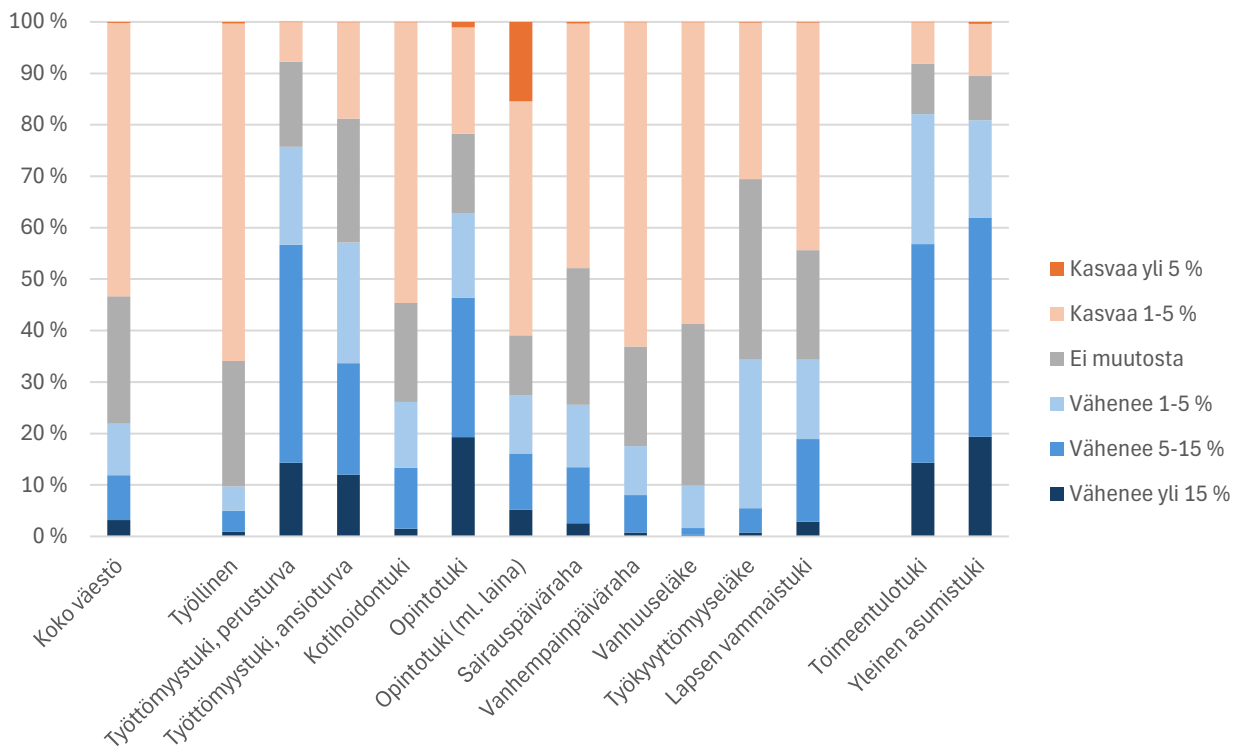
Johtaja

Piia Aarnisalo

Liite. Vuosien 2024–2025 muutosten sekä vuoden 2026 toimeentulotuki-uudistuksen yhteisvaikutukset kotitalouksien vuosituloihin eri väestöryhmissä.

Tulokset perustuvat THL:n tarkentamaan simulointimalliin¹.

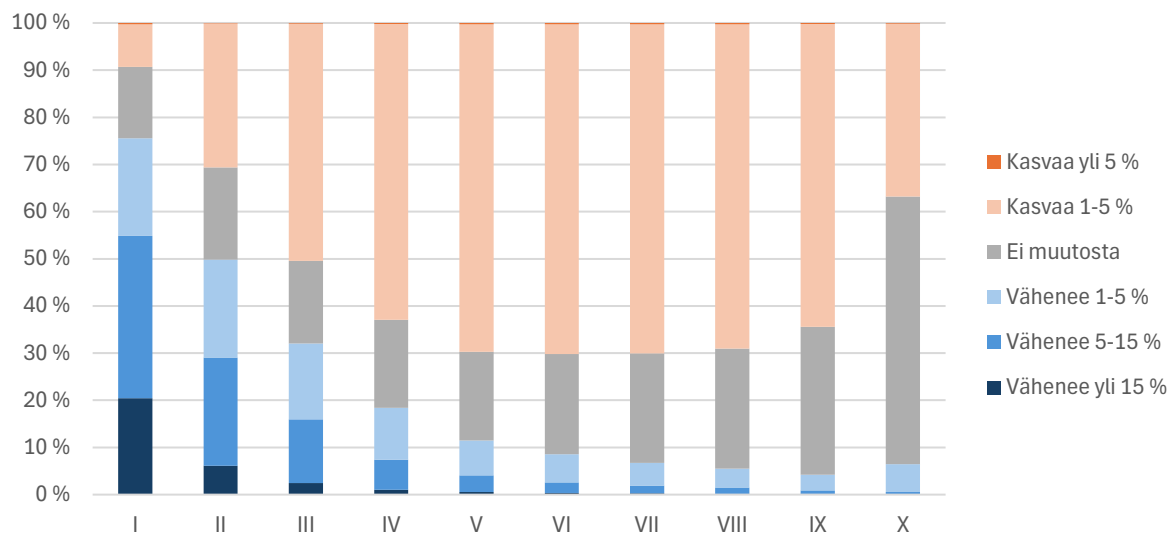
Kuvio 1. Vaikutukset tulonlähteen mukaan

¹ Tervola, J. & Ollonqvist, J. (2025) *Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan?* INVEST Working Papers 127/2025.

Huom. erona raportin arvioihin, näissä kuvioissa toimeentulotuen asumisnormin muutos on mallinnettu tarkemmin ja toimeentulotuen saajatalouksien skaalaus ei perustu arvontaan vaan se on mallinnettu deterministisesti, jotta on pystytty arvioimaan yksittäisten kotitalouksien tulonmuutosta.

Kuvio 2. Vaikutukset kotitalouden tulokymmenyksen mukaan

Kuvio 3. Vaikutukset ikäryhmittäin

